

Nr 872

Av herr **Wachtmeister**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 184, angående omorganisation av örlogsvarven.*

Den nuvarande organisationen av marinens örlogsvarv fastställdes genom beslut av 1944 års riksdag. Sedan det visat sig att organisationen i vissa avseenden fungerade mindre väl tillsattes en utredning — 1953 års örlogsvarvsutredning — med uppgift att verkställa utredning rörande örlogsvarvens organisation och därmed sammanhängande frågor. Majoriteten i utredningen framhöll, att örlogsvarvens huvuduppgift även i framtiden borde vara underhåll samt ombyggnader och moderniseringar av marinens fartyg och att nybyggnader samt icke marina arbeten borde förekomma endast i den utsträckning detta erfordrades för arbetsutjämning eller av andra särskilda skäl. Två av utredningens medlemmar uttalade emellertid i en reservation, att marinverkstäderna borde inriktas på civil produktion och ges en självständig ställning som bolag eller affärsdrivande verk.

För att komplettera örlogsvarvsutredningen med en undersökning angående förutsättningarna för civil varvsdrift i Karlskrona tillkallades en ytterligare utredning — Karlskronavarvsutredningen. I ett 1959 framlagt betänkande kom denna utredning till slutsatsen, att tillräckliga förutsättningar icke förelåg att i Karlskrona bedriva civil varvsdrift i sådan omfattning att örlogsvarvet av det skälet borde utbyggas och omorganiseras.

De förhållanden från vilka örlogsvarvsutredningen utgick vid sina överväganden rörande lämplig organisationsform för örlogsvarven har numera ändrats i viktiga hänseenden, heter det i proposition nr 184 angående omorganisation av örlogsvarven. De år 1958 beslutade riktlinjerna för försvarrets utformning innebär på längre sikt en minskning av flottans omfattning, vilket i sin tur medför minskade arbetsuppgifter för örlogsvarven. Med anledning härav och med särskild hänsyn till det allmänna arbetsmarknadsläget i östra Blekinge har inom försvarsdepartementet företagits en utredning om möjligheterna att få till stånd en sådan produktionsinriktning vid marinverkstäderna i Karlskrona att den befarade minskningen i sysselsättningen skulle bli den ofrånkomligt minsta. Resultatet av denna utredning har redovisats i en departementspromemoria, som efter sedvanligt remissförfarande lagts till grund för Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition.

Departementschefen har för sin del kommit till den uppfattningen att det bör föreligga goda förutsättningar att vid marinverkstäderna i Karlskrona förutom den givna och dominerande marina produktionen, som inte

enbart bör bestå av underhålls- och reparationsarbeten utan även av om- och nybyggnadsarbeten, även driva en industri med inriktning mot allmän mekanisk verkstadsproduktion. Kompletterande produktion av detta slag bör enligt hans mening i görligaste mån naturligt ansluta till den tunga utrustning och specialutrustning som följer av den marina produktionen. Genom investeringar i byggnader och anläggningar till en kostnad av 27 milj. kr. beräknas produktiviteten kunna höjas till en nivå som gör det möjligt för verkstäderna att konkurrera på den enskilda marknaden. Enligt departementschefens uppfattning bör marinverkstäderna i samband med rekonstruktionen ombildas till ett statligt bolag.

Även om starka skäl kan anföras som stöd för den ståndpunkt som majoriteten av 1953 års örlogsvarvsutredning intog, kan det icke förnekas, att ur andra synpunkter reservanternas motivering väger tyngre. Om man vid den slutliga avvägningen stannar för en lösning i huvudsaklig anslutning till departementschefens förslag, förutsätter detta under alla omständigheter bestämda klarlägganden och anvisningar från riksdagens sida på väsentliga punkter.

Redan från början måste det villkoret uppställas, att bolaget skall drivas helt affärsmässigt — utan dolda subventioner — och under en ledning, utsedd enbart med hänsyn till sin erfarenhet av industriellt arbete och sin lämplighet för sin speciella uppgift. Det bör vara denna ledning angeläget att göra sina kostnadskalkyler så att företagsekonomiskt sett full kostnads-täckning erhålles och att också i övrigt utgå från att konkurrensen med övriga företag skall ske på lika villkor.

Realistiska kostnadskalkyler är en av förutsättningarna för att företaget icke gång efter annan skall behöva återkomma till riksdagen med framställningar om nya kapitallinskott. Sedan riksdagen vid bolagets bildande beviljat ett engångsanslag för erforderliga initialinvesteringar och angivit de allmänna riktlinjerna för bolagets verksamhet bör det ankomma på det samma att självt svara för att verksamheten får en inriktning och en utformning som gör det möjligt för företaget att i en hårdnande konkurrens på en fri marknad bereda produktivt givande sysselsättning.

I ett läge som dagens, då världens varvskapacitet icke tillnärmelsevis fullt kan utnyttjas, och då det hävdas, att den svenska varvsindustriens kapacitet redan är för stor, kan givetvis olika meningar råda om det välbetänkta i att bygga ut örlogsvarvet i Karlskrona på ett sådant sätt, att utrymme skapas för ytterligare civil varvsproduktion. Man måste därför som utgångspunkt för ett riksdagens beslut att nu ställa investeringsmedel till förfogande för det ifrågasatta bolaget ha en realistisk bedömning av möjligheterna att skapa sysselsättning genom utbyggd varvskapacitet; självklart måste härvid också beaktas de samhällsekonomiska konsekvenserna av en felbedömning i detta avseende.

I propositionen föreslås att marinen skall förpliktigas att låta utföra översyns-, underhålls-, reparations- och ombyggnadsarbeten vid bolaget. Denna skyldighet skall enligt ett tioårigt ramavtal ha så stor omfattning att den procentuella del av den totala arbetsvolymen för dessa arbeten, vilken i genomsnitt för de senaste fem åren tillförts marinverkstäderna, i stort sett skall förbli oförändrad. Bolaget skall ju arbeta i fri konkurrens på den öppna marknaden. Det kan då ej ur dess synpunkt vara lämpligt med en sådan prioritet till vissa arbeten. Ej heller kan det vara godtagbart att marinen skall vara hänvisad till att vid behov anlita ett visst, angivet företag. Skulle likväl en sådan skyldighet bestämmas under en viss angiven övergångsperiod, bör avtalet härom utformas så att detta framstår som ett klart övergångsfenomen, vilket bör vara avvecklat vid avtalstidens utgång. Det förefaller också naturligt att den serviceverksamhet som avser krigsmateriel och övrig för marinen speciell materiel och som sker i anslutning till förrådsverksamheten får kvarligga hos marinen.

I propositionen föreslår departementschefen, att ett belopp av en miljon kronor anvisas för marinens speciella flyttningsutgifter. Detta belopp anses täcka kostnaderna under nu löpande budgetår. Flyttningskostnaderna beräknas därutöver uppgå till i det närmaste två miljoner kronor. Denna merkostnad bör framdeles täckas genom särskilda anslag utanför den för försvaret fastställda kostnadsramen.

Jag åberopar det anförda och hemställer,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 184 måtte som sin mening uttala,

att Karlskronavarvet AB bör organiseras och dess verksamhet utformas så, att företaget kommer att konkurrera fritt och på lika villkor med övriga företag på marknaden,

att utgångspunkten för bolagets verksamhet bör vara företagsekonomiskt hållbara kostnadskalkyler, så att kostnadstäckning erhålles utan dolda eller öppna subventioner,

att produktionen i företaget icke bör inriktas på en väsentlig utbyggnad av varvskapaciteten i landet,

att ett eventuellt avtal om skyldighet för marinen att för vissa beställningar anlita Karlskronavarvet AB bör vara tidsbegränsat till högst 10 år och givas den innebörden att denna skyldighet är avvecklad vid avtalstidens utgång,

samt att de flyttningskostnader som tillskyndas marinen i sin helhet bör täckas med särskilda anslag utanför den för försvaret fastställda kostnadsramen.

Stockholm den 29 november 1960

Hans Wachtmeister